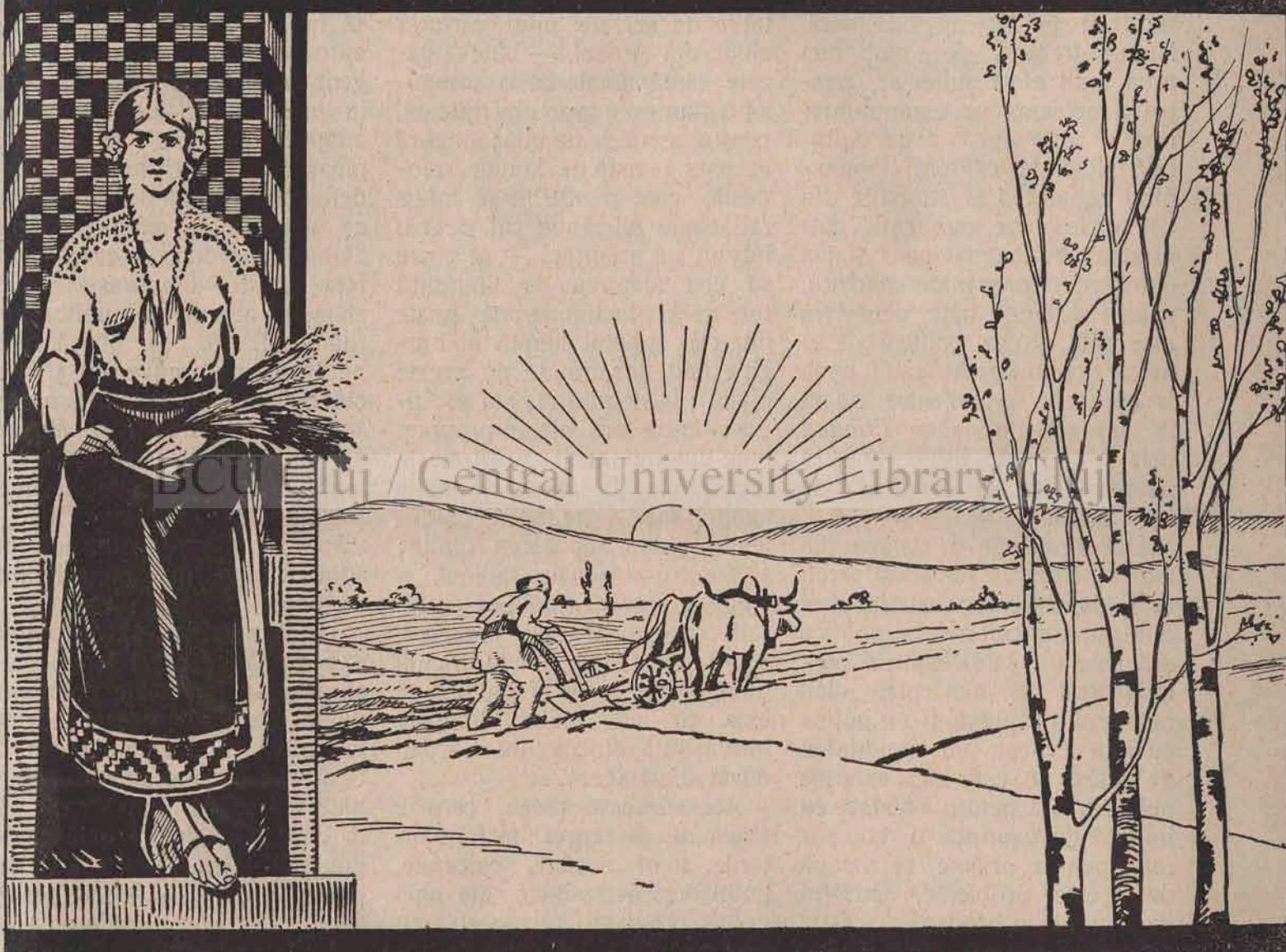

REVISTA · ILVSTRATA ·

COSINZEANA

REDACTIA · SI · ADMINISTRATIA
· CLVJ · PIATA · CVZA-VODA · I6

DIRECTOR SI REDACTOR: SEBASTIAN BORNEMISA
Prim-colaborator al revistei: Alexandru Hodos

Abonamentul se plătește înainte. Un an Lei 200'—, jumătate de an Lei 100'—, un număr Lei 10'—
Pentru instituții de stat, particulare și străinătate Lei 300'— pe un an

REVISTA APARE DE DOUA ORI PE LUNA

PRESA ARDELENEASCĂ DE AZI ȘI DE MÂINE

de SEBASTIAN BORNEMISA

O clipă de lejeră concentrare a gândurilor ne zugrăvește cu destulă ușurință în imaginea icoana Ardealului cultural și politic de odinioară. Nu ne trebuie, de sigur, nici prea mult efort sufletesc, pentru a rechiama pe ecranul interior al sufletului o viață culturală plină de căldură, îsbuncind zgomotos și simpatic din coloanele unor publicații culturale, care nu mai sunt și nici o încordare prea mare a mintii, pentru a simți câtă depărtare este dela presa politică de zi pe care o are azi Ardealul, până la ceeace a reprezentat odată în această provincie *Tribuna* dela Arad, ori, într'o măsură oarecare, chiar *Româul* de mai târziu.

De sigur, că o comparație mai amănunțită pe acest teren ar fi de prisos. Acest trecut al publicațiilor culturale și politice ardelene nu este ceva nici prea îndepărtat și nici prea slab pentru a nu putea fi cu puține cuvinte evocat, iar rigiditatea de astăzi nu este nici ea prea neînsemnată, pentru a nu face cu putință cu ușurință o comparație pentru oricine se ocupă de aceste probleme. Credem deci inutilă o brodare a acestui articol pe aceasta temă. În loc de a face astfel apologia trecutului, care strălucește îndeajuns de puternic și fără a-l evoca, — condeiul nostru mai bucuros încearcă să cântărească sămânța de astăzi, pentru a vedea ce nădejde se poate trage pentru recolta de mâne.

Priviți o clipă fugăre peste ceea ce ne dă astăzi viața culturală și politică dela Brașov

și până la Arad și dela Sighet până la Timișoara. O singură gazetă de zi, anemică și de sigur, foarte departe a satisface necesitățile de azi ale unui cărturar chiar din Ardeal, — câteva gazeze săptămânaile cu o compoziție doar cu'n grad mai ridicată, pentru a nu fi banală; singură aceasta revistă de familie, modestă, care pentru a-și îfige rădăcinile plăpânde cât de cât într'un sol hrănitor, — se zbate să dea alătura de literatură tot ce-și închipuie că poate interesa sutletul simplu al burghiezimii noastre de pe aceste plaiuri; o singură revistă social-economică, fără niciun program bine determinat și care trăiește încă luniile de miere și nu a simțit nici greutatea indolenții și nici nepăsarea crudă; și pentru a 'ncheia tabloul, o singură revistă politică-culturală, care dacă este prosperă, se datorește pe lângă geniul directorului ei și faptului, că este cu mai multă dragoste îmbrățișată dincolo de Carpați decât dincoace.....

Aceasta este presa, care e chiemată să reprezinte frământările mari sociale, culturale, politice și economice ale unei duble provincii românești, cu aproape cinci milioane de suflete, care au totuș și aspirații politice și veleități de cultură națională. Cină ar putea spune, că tabloul este încântător, când el e atât de anemic, atât de plăpând și de — naiv...

Desigur, că concluzia nu poate fi, decât una singură: *publicațiile românești de dincoace de Carpați se luptă cu moartea*. Insicuiența sprijinului

unui public nepăsător azi, dar poate dornic totuș de-a avea o presă, ca mâine, grelele condiții ale tiparului, care a ajuns să fie un lux și, însăși, lipsă aproape totală a unui contingent de publiciști, care să caute în presă o misiune și nu un adăpost, — fac ca această moarte să fie chinuitoare, îndelungată, demoralizatoare. Azi se sapă aici, mâine dincolo căte-un mormânt proaspăt și față acestei dureroase și nefărșite agonii a publicațiilor românești nu se mișcă nici publicul, nici guvernul și nici chiar însuș *Sindicatul presei române din Ardeal și Banat*, ale cărui rosturi par a se cufunda tot mai mult cu ale unei societăți de exploatare în comandită, la care consiliul de administrație nu se schimbă niciodată !...

După noi, cari avem puțină experiență pe acest teren, chestiunea nu se poate soluționa numai de către o parte și peste tot, până când ea nu începe a fi privită ca o problemă națională de prima importanță, și în consecință îmbrățsată și de guvernul țării, — ea nici nu poate fi în chip fericit deslegată. Până atunci zadarnică va fi truda unora și a altora, zadarnice cheltuielile uriașe, care se fac totuși, dar se fac fără nicio recompensă, căci nu se va putea creia ceea ce trebuie totuși să existe în aceste părți ale României mari: *o puternică presă culturală și politică, care să oglindească în coloanele ei sufletul bogat al stăpânitorului și nu anemica înfățișare a sclavului de ieri!*

TĂBLITE DREPTĂII

de VINTILĂ RUSSU-ŞIRIANU

SOLIDARITATE NAȚIONALĂ

(O secție a Curții de Apel. Proces penal. E vorba de o „distrugere” săvârșită la o moșie.

Avocatul apelantului, gras, rotund, mic, pistruiat, — este de „confesiune” ebraică, și avocatul părții civile, prelung, slab, coroiat de nas, cu ochii roșii, este tot de „confesiune” ebraică, stau față în față, ca Balcanul și Carpatul).

Avocatul apelantului, (aprins): Onorată Curte, după ce am discutat angro, dați-mi permisie să discut în detali. Eu vă dau cuvântul meu de onoare, că la ora șapte și un sfert am plecat cu trenul de persoane, la nouă și cinci am sosit la moșia clientului meu. Pe urmă am mâncaț, am băut cafeaua neagră, și la ora zece noaptea am luat o torță și un baston, m'Am dus în pădurea cea mare. Ei bine, onorată Curte, n'Am găsit nici un indiciu...

Avocatul părții civile (mucalit): Onorată Curte, eu cred pe onorațul meu coleg Tanenbaum că la șapte seara a fost în gara de Nord, îl cred că a mâncaț (îl măsoară pântecul cu ochii) da, cum să nu cred, cred că a luat cafeaua, cred tot, dar că la zece noaptea s'a dus singur în pădure, asta s'o spuie la altul! Onorată Curte, eu evreu, el evreu, și vă spun că neam de neamul meu și neam de neamul lui n'a fost noaptea singur în pădure!

*

RECURS

(O secție a Tribunalului CC. Un biet român din fundul Teleormanului a prezintat apel, — să i-l facă pe un pol grefierul de pe-acolo, — în loc să facă recurs).

Președintele (mașinal). Ai făcut apel?

Românul (repede): Da, să trăiți.

Președintele (grav): Trebuie să faci recurs. Tribunalul și-l consideră recurs.

Românul (conciliant): Cum vreți dumneavoastră...

Președintele: De ce ai atacat carte de judecată. Tu ești mulțumit cu judecata dată de dl judecător?

Românul (se uită împrejur, cu frică): Ba da, să trăiți, mulțumit!

Președintele: Atunci, de ce ai mai venit?

Românul (cu dor): Să mă scădeți domnule președinte!

Președintele: Tribunalul îți dă cuvântul în desvoltarea motivelor de recurs.

Românul: (aiurit, buștean, se scarpa la ceafă): ???

Președintele: Tribunalul respinge recursul ca nemotivat și nefondat.

Românul (radios): Să trăiți domnule președinte!

PROCES DE DIVORT

(O secție din Tribunalul Ilfov. Al o sută doisprezecelea proces de divorț).

Președintele (oficial): De ce cereți divorțul?

Ea (Intre 60—65 ani, grăsă, vopsită, teribilă): Păi... nu ne înțelegem...

Președintele (rece): De câți ani sunteți căsătoriți?

Ea (incurcată, uitându-se lung la El): Păi... aproape treizeci.

El (un chibrit gârbovit cu țăcălie căruntă care tremură, cu bunătate, uitându-se lung la Ea): ... și opt...

Președintele (înghițind un zâmbet, reluând raționamentul): Aceasta nu constituie un motiv serios.

Avocatul (călcând-o pe Ea pe

picioară, șoptind): Neopotrivire de caracter:

Ea (către avocat): Cum? (către președinte): Da... (repede) nu ne potrivim în caracter!

Președintele (mușcându-și buzele): Așa? Dar asta se întâmplă des...

Avocatul (șoptind): Insulte grave.

Ea (vehement): Mă insultează!

Președintele: Poate te violențează?

Avocatul (șoptind): Cruzimi, excese...

Ea (martiră): Exprè!

Președintele: Poate te bate?

Ea (expresiv): Mă stinge!

Președintele (grav): E grav (către șot): Dta ce ai de zis? E adevarat că o bați?

El (sincer): Eu!... pe ea (o măsoară cu frică, ea îl aruncă o privire amenințătoare) a... adică da... dacă zice ea...

Președintele: Prin urmare, cereți totuși despărțirea prin consimțământ mutual?

El (incurcat, privește la avocat).

Avocatul (suflându-i): Nu, cauze determinante de lege!

El (năuc): Nu... să... termine... clauze... (disperat, isbuțință). Să spui domnu' avocat... știe dumnealui!

O CUCUVAE GEME 'NTRE RUINI

G. VLĂDESCU ALBEȘTI

O cucuvaе geme 'ntre ruini

Fărimituri și zdrențe-s casa ei...

Blestem de moarte, hămăit de câini

Si cucuvaia geme 'ntre ruini...

Din gânaul morței, ea a prins un gând,

Cânt din prohod și făndări din sicriu

In fiecare seară, rând pe rând

Ascult blestemul, graiul ei pustiu...

Aș vrea să 'ncremenești în casa tă

Intre blesteme, zdrențe și ruini!

Sfărâmături, din ochii tăi, aș vrea

Să le desprind, să le arunc la câini,

M-așteaptă 'n lume cântece și flori

S-atâtea doruri lângă mine chem...

Tu, coabe rea, să te prefaci în zori,

Sfărâmături, ruină și blestem...

RONSARD SI LEGENDA BANULUI MĂRĂCINĂ

de Dr. DIMITRIE A. OLARU

La finele anului trecut, Franța a sărbătorit pe Ronsard, unul din marii săi poeți, cu ocazia înplinirii a 400 ani de la nașterea lui.

La noi, toți care au făcut cel puțin clasele primare, — fără să știe poate cine a fost acest Ronsard și ce înseamnă el pentru literatura franceză — tresar numai citind sau auzind acest nume, legat în mintea lor de frumoasa legendă a lui Alexandri, „Banul Mărăcină”. Timp de zeci de ani — după 1861 — atâtea generații de copii, de „pui de Români”, s-au simțit doar mândri în sufletul lor, că de pe plaiurile românești,

Banul Tânăr Mărăcină
Cărui Oltul se închină

a sburat, pe un fugar neîncălecat, cu o ceată de voinici, în ajutorul Franței, al cărei rege, Filip, milșcat de acest gest cavaleresc de ajutor neașteptat, îi dă spada sa în dar. și face nobil, cu titlul de Marchiz de Ronsard.

Bucuria și mândria aceasta, de acum, poate, nouile generații de școlari români nu le vor mai avea, căci un învățat profesor (1) de la Universitatea din București a avut delicata atenție — în semn de închinare marelui poet francez — să ceară distrugerea acestei fabule sau legende. „Sa împedicăm răspândirea ei mai departe”, — zice profesorul Drouhet, — deși știe „cât de mult legendele se încăpăținează (corijat apoi, „se îndărătnicesc”) să trăiască”...

Ori cu câte argumente și înt fice să ar fi executat distrugerea acestei legende, scumpă nouă Românilor, aceasta n'a putut aduce, cred sătisfăcție decât celui, care a făcut-o.

Intristarea resimțită de toți Români — și mai ales de Craioveni — și-a exprimat-o un alt profesor universitar (2) — mai puțin literar, dar mai cu mult drag și cult pentru legendele ce măngăie sufletul unui Român. Acesta a arătat că legenda Banului Mărăcină nu supăra pe nimeni, nici pe Francezi. Dacă ea e numai o nașcocire a poetului francez, vina nu-i-o poate purta altci-

neva. Dar să lăsăm polemica altora, și să vedem cum s'a format această legendă și să aflăm căte-ceva din viața acestui „geniu splendid al latinăției”, cel mai mare geniu liric și epic al Franței, cum îl numește prof. Drouhet.

Ronsard s'a născut la 11 Septembrie 1524, în castelul vechei sale familii nobile, de la Poissonnière, în Vendômois, fiind minunat pe râul Loir, unde, din documente, s'a putut stabili obârșia strămoșilor săi, încă din veacul al XIV.

Și frumusețea peisajilor acestui colț fermecat de țară, contribu mult, pe lângă darul lui înăscut de poet, de a'l inclina spre meditații și visări poetice.

El iubea natura — cum spune unul din criticii săi (1) — în felul Grecilor vechi, de la care s'a inspirat, dar în poemele sale găsim o originalitate, sufletul îi e legat de colțul de țară unde s'a născut și trăit ai lui, fiindul acestia — Vendômois — părându-i mai drag ca cele mai frumoase țări ce-or fi sub soare.

Ronsard apare ca poetul Grației, Tinereții și Frumușetei. Lirismul lui e o noutate și o originalitate, e primul, se poate spune, printre marii lirici francezi. Mitologia, istoria și legenda servesc ca un decor minunat în toate evocările sale. (2).

Impreună cu alți șase bunări prieteni ai tinereței lui, părtași ai patimii sale literare, el întemeiază o grupare de luptă „Brigada”, numind-o apoi: „Pleiada”, după numele constelației cu 7 stele. Numele acesta de „poeți ai Pleiadei” rămase.

Ronsard ne-a lăsat frumosul sonet, ce ne a înfiorat multora adolescența.

Și când vei fi bătrână, spre seară, la opaiț,
Stănd lângă foc cu fusul, sau din fuitor
[torcând,
Ve și spune, minunată, și versu'mi repetând:
Ronsard îmi făcea ode, pe când eram
[frumoasă.

Intr-o scrisoare în versuri, către Remy Belleu, unul din cei șase buni „fărtași” ai lui Ronsard, spune:

(1) Edit „La renaissance du livre”, Ronsard: Poèmes, Préface.

(2) P. Vigne: Gloires français, Ronsard, „L'Avenir méd.” Ian. 1925. Lyon.

... strămoșul meu își trage obârșia de unde inghețatul Danubiu e vecin cu [Thracia, mai jos de Ungaria, într'un fiuț friguros, e un nobil, numit Marchizul de Ronsard.

De aci s'a născut legenda originea sale românești.

Un profesor francez din București, Vaillant, într'o lucrare a sa „La Roumanie”, (1844) pornind de la aceste versuri autobiografice ale lui Ronsard, le tălmăcește fixând acest fiuț, mai jos de Ungaria și lângă Dunăre, în Muntenia, vecină cu Thracia. La 1851, în prefată unui volum de traduceri din românește (1) *Poésies de la langue d'or*, le închină lui Ronsard și fixează chiar locul de obârșie al acestuia: Marucini, lângă Buzeu, pe Prahova.

Alexandri, în legenda sa „Banul Mărăcină”, făcută la Paris în 1855 (publicată în „Rev. română” 1861, p. 778) îl face pe strămoșul lui Ronsard, Ban al Craiovei.

Legenda apare astfel în o traducere franceză de balade și cânturi populare ale Românilor, iar Ubicini, care îi face o prefată, o consideră ca o „prelucrare artistică a unei tradiții istorice”. (2)

Recomandația dată de Ubicini, cu multă autoritate, capătă adepti; un scriitor erudit, Blanchemain, într'o ediție critică a operelor lui Ronsard, repetă această afirmație a lui Ubicini.

Au fost și alte păreri, pentru interpretarea „versurilor autobiografice” ale lui Ronsard, în privința țării lui de obârșie.

Deși în vers, se spune clar că această țară e mai jos de Ungaria, pe care eroul din legendă o traversează, unii critici francezi — între care Sainte-Beuve și, după el, o afirmă și Villey, profesor univ. la Caen, în col. din „Bibliothèque Française” — afirmără că Ronsard și-ar trage originea din Ungaria.

Alții — între care chiar și un Ungur, St Szamota (1891) atribuieră lui Ronsard o origine bulgară și anume pe lângă Târnova, acest nume însemnând „loc cu mărăcini”. Ideia aceasta o găsim și în ediția clasicilor francezi: „La renaissance du livre”, Poèmes de

(1) Ch. Drouhet, loc cit.

(2) Idem

(1) Ch. Drouhet, Conv. literare, Iulie—August p. 521 și Noemvrie 1924, p. 846.

(2) N. Coculescu, Idem, Noemvrie 1924, p. 846.

Ronsard, unde citim în prefată: „că familia lui fu de origine bulgară, cum el o pretindea, (?) e o curiozitate de care nu ne vom preocupa de loc“.

Să lăsăm altora, competenți, să stabilească, dacă, într'adevăr, trebuie să renunțăm la legendele cu care îl plăcea lui Ronsard să și învăluiască originea familiei, după cum

spune savantul André Bellesort (*Revue des Deux Mondes*, 1911). Vîna nu ar purta-o decât însuși marele poet, cu care Franța se mândrește și pe care toată omenirea îl admiră și lăudă.

(?) E trist că în România nu i s-a cinstit altfel memoria, decât prin distrugerea acestei nevinovate legende, iar „Cercul Ronsard” din Cluj, nici nu a găsit cu cale să și sărbătorescă patronul.

Indărjirea cu care s'a cerut distrugerea acestei legende, cred că nu va reuși să ne impună scoaterea ei din cărțile de citire. Copiii de azi și de mâine nu vor perde nimic dacă o vor citi, admiră și învață, urmând pe erou, în mintile lor fragede, spre Franță, și în special spre Paris, centrul de gravitație al tineretului studios.

PĂȚANIA MEA DIN MINSK

de DRACONARIUS

De când stau cu chirie la popa catolic, a intrat în mine un duh al lenei, de zău, cu greu cred să mă pot descotorosi de el.

Uite și acumă, m'am aşezat pe un scaun de bucătărie (n'are popa altul mai bun) lângă sobă și mă uit cum arde focul. Partea de lângă sobă, se prăjește, iar cealaltă parte a corpului sgriburește. Fiindcă șmecherul de popă, când a văzut, că n'are ce face și-i silit să-mi dea o cameră în casa dumnealui, să gândit destul de bine, dându-mi camera aceasta deasupra porții. De bună seamă și-a făcut socoteală, că mai târziu sau mai curând, o să plec eu de bună voie; mă fugărește frigul. Si nu s'a înșelat în societă, fiindcă zău, stau tot pe ducă. E un frig în camera astă, de par'că anume ar fi fost croită pentru pus la dispoziția comisiilor de cartiruire. Noaptea mă trezesc din somn cu oasele înțepenite și încep să joc prin cameră hori și sărbe, ca la nuntă. Probabil a luat cunoștință de treaba astă și popa, deoarece într'o dimineață când plecam la slujboă, l-am suprins în spatele meu făcând un gest de compătimire, cu degetele răschirate în dreptul frunții, în timp ce găzdoaia lui rădea cu postă. (Vezi, că găzdoaia știa ea ceva și nu era de părere popii. De altfel ce să mai ascund, găzdoaia, o fată tinără și drăguță — popa spunea, că e verișoara lui, să o credă el — avea oarecare înclinări de creștină mult mai binevoitoare decât ale popii. Așa de pildă, venea destul de des în cameră mea, să se intereseze dacă a făcut servitorul focul, dacă n'am nevoie de ceva, etc. De sigur aceasta o făcea atunci când popa sluiea liturghia).

Dar toate astea n'au nici o legătură cu pățania mea din Minsk. Adecață atâtă legătură ar avea, că

dacă n'ar fi frig și n'ashi fi silit să stau lângă foc, nu mi-ashi fi adus aminte de pățania mea din Minsk.

Ei da, păț-nia. Eram pe atunci „leutnant”. Fălos fusesem eu și înainte de a avea stele la gât, dar acum când îmi auzeam pintenii zdrângăniind și sabia zornăind, mi-se înțepenise gâtul și mușchii spatelui de atâtă mândrie și fală. De bună seamă n'ashi fi schimbat cu nimeni pe vremea aceea și mă credeam cel puțin un Napoleon. Spun astă, fiindcă în convorbirile dintre prietini găseam destule cusururi lui Napoleon. Dar iar făcui o greseală. Zisei, că îmi zornăia sebia. Ei bine, am greșit, fiindcă nu mai zornăia, săracă. Mi-o luaseră rușii, când mă făcuseră prisonier. Pentru aceea tot zdrângăniau pintenii și fala mea dacă și nu tot așa de mare, dar era deajuns să impună ochilor visători ai vreunei rusoaice. Deoarece e vorba de o rusoaică..

Mă internaseră rușii într'un lagăr de prisonieri, la vre-o 4 km. depărtare de orașul Minsk. Era un lagăr de trecere. De aici trebuia să mă expediez spre Siberia. Se aștepta doar, să se mai strângă prisonieri ca să formeze convoiul. Eu mă nimerisesc într'o vreme când nu prea erau lupte și aşa eram singurul ofiter prisouier în lagăr.

Stam într'o baracă de scânduri, lungă cât o zi de așteptare în antisambra unui ministru și largă cam tot pe atâtă. Era iarnă și frig rusesc. În fața barăcii un muscan își plimbă cismele grele de iuști și botcorosea pe limba lui un cântec, din care abia îmi mai aduc aminte începutul: „Barișnița, barișnița”... Mă păzea pe mine. Par'că aveam eu gând să fug! Par'că puteam. Îmi chiorăia stomacul de foame și gânduri ticăloase în cari se amestecau fel de fel de bucate alese, veneau să-mi tulbure odihna și să-mi tărâte și mai mult foamea.

Intr'un târziu, se deschide ușa și un praporic rus, îmi explică prin ajutorul unui interpret, că dacă am bani, pot să mânânc la popota ofițerilor ruși din lagăr. Era cât pe aci să-i sar în brațe de bucurie. Se vede că praporicul mi a observat intenția, de oarece s'a retras un pas și m'a liniștit imediat cu un energic: Nazad, ti durac.

Nu pricepem. Din toată begătă limbei rusești, știam doar un singur cuvânt „pravoslavnic”, pe care ca să fiu și mai înțeles, îl însoțiam spunându-l smerit și făcându-mi în același timp și semnul crucii. Și știința aceasta mi-a fost în dese rânduri de mare folos.

Fer cit de gândul, că în curând îmi voi putea îndestula chiorăitorul meu stomac, mi-am descusut grăbit din căptușala hainei unul dintre galbenii de aur, pe care biata mamă (probabil cunscându-mi vitejia și presimțind, că voi ajunge prisouier) mi-i cususe la plecarea mea de acasă cu prilejul ultimului urlaub. Apoi am bătut zdravăn în ușa bărcii, semn că sunt gata. Aveam bani, aveam pinteni, ce-mi mai păsa, aveam curaj. Atâtă curaj că spusei santinelei al doilea cuvânt rusesc care întâmplător îmi ajunsese tocmai atunci la ureche: „coroava”. Se încruntă urât și păru gata-gata să-mi aplice câteva lovitură cu arma. Dar parai lovitura, repetând imediat celalalt cuvânt rusesc pe care îl știam „pravoslavnic” și la semnul crucii, rusul instinctiv își făcu și el cruce.

Mă escortă la popota ofițerilor ruși. Dar sosisem prea de vreme. Încă nu era nimeni în sala de mese. Adecață era un neamț desemnat cu creta pe o tablă neagră de școală, așezată într'un colț al sălei. Mă uitai la el și zimbii superior spușându-i „hei neamțule, da prost

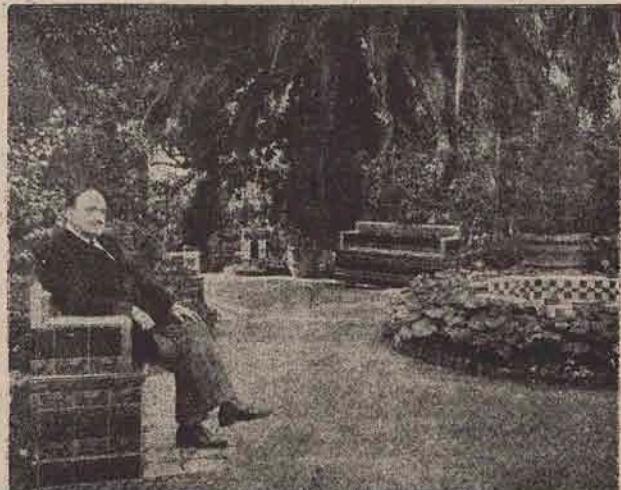
Dictatura spaniolă: Primo de Rivera, dictatorul spaniol, luând parte la înhumarea festivă a soldatului spaniol necunoscut din Maroc. Guvernarea lui Primo de Rivera a înfășat la paroxism nemulțumirile din Spania și revolta poate izbucni dintr-o zi într'alta. Cel ce va plăti această dictatură va fi probabil regele Alfons al XIII-lea.

tată ai mai avut". Zic, că zimbii superior, deoarece eram și eu meșter să croiesc nemți. Ba mai târziu, tot în Rusia, darul acesta dela Dumnezeu mi-a adus și oarecare venituri. Și anume, de căteori era în vreun loc lume adunată, prietenii, vreunul mă îndemna încurajator „Nicule, fă un neamt” și eu mă executam imediat. Cu un bătător ascuțit, croiam în nisip atâția nemți, căți mi-se cereau. Mai faceam și portretele regilor și împăraților și strângeam câteodată chiar și zece copeici, drept plată pentru arta mea. (Era o mare fericire să am zece copeici pe vremea aceea, de doui copeici cumpărăm pâine, de trei smântână și restul papiroase-țigări, apoi boierie de astă nu păpușau alii prizonieri).

Așa, că atunci când văzui neamțul acela prost desemnat pe tablă, simții instinctiv revolta contra mâzgălititorului care insultase arta caricaturistică, ștersei tabla și făcui eu un neamt. Ba încă desemnând, avusei și o inspirație de spirit și așa făcui pe neamț într-o atitudine cucernică, stând deasupra unei grope improvizată într'un anumit scop și rugându-se cu privirea înholbată spre ceruri, iar în jos împrejur bombe și ghiulele explodând.

După terminai, mă retrăsei într'un colț și îmi admirai satisfăcut opera. În timpul acesta începură să sosească și ofițerii ruși. Veneau rând pe rând, gălăgiosi, veseli, flămânci. Mă fixau cu o privire disprejuitoare și se așezau fiecare la locul lor.

Mă așezai și eu umilit la un colț de masă. De astădată aș fi fost mai ferici să n'am pintenii la cisme.

Dictatura spaniolă: Celebrul scriitor spaniol *Blasco Ibáñez*, care ne mai vrând să suferă dictatura din țara sa, s'a refugiat în Franță și a început o vie agitație ce răsturnare a dictatorului Primo de Rivera. Într-o carte pe care a scos-o de curând asupra stărilor din Spania, el a făcut senzaționale destăinuiri despre regele Alfons al XIII-lea.

Zgomotul lor îmi părea o provocare, care curând, curând îmi va atrage mânia pravoslavicilor.

Deodată se ridicară toți în picioare și își aținătă privirile spre ușă. Mă sculai și eu și privii într'acolo. Fusei mirat să văd întrând în sala de mese a ofițerilor, o fetișcană zglobie, sprintenă și veselă. Înapoi el venea tremurând din genunchi un bătrân cu barbă, comandanțul lagărului de prisnieri, după cum am aflat mai târziu. Cățiva ofițeri mai tineri, praporci, se repeziră să ajute pe cei întrași să se descofoșmănească de blănuri și deodată cu polcovnicul (colonel) și fată-sa, și reocupară toți locurile.

Urmă apoi felul întâi de mâncare. Flămând ca un lup, mă uitam cu jind în blidele celorlați așteptând să-mi vie rândul. Iar când fusei servit, dispărură toate mutrele și mi concentrări toate facultățile sufletești și trupești spre farfurie cu ciorbă din față mea. Injurai în gândul meu pe fabricantul care croise așa de mici farfurii. Aș fi vrut să le fi făcut cel puțin așa de mari ca un blid din acelea în cari se dă la noi vara mâncare la cosăși.

Abia când mă săturai, începui să-mi observ și eu mai bine clemenții. Așa putui să constat, că fetița polcovnicului era un drăcușor de fată, să-i tot cauți păreche. Blondină și totuși nu avea față rusească. Cel puțin ochii verzi, adânci și vicleni nu prea sămănu că ochii spălăciți ai celorlați rusoaice pe cari le văzusem în trecere prin sate și orașe. Apoi avea o guriță roșie ce rădea mereu, rădea cu hohote, de te făcea

să râzi oricât de trist ai fi fost. Și-i torăia gurița astă verzi și uscate (așa găndesc numai, fiindcă nu înțelegem nici un cuvânt) de părea că-i o morișcă de vânt. Rușii moi și limfatici o ascultau lâncezi, de o compătimeam pe biata fată, că e similară să-și strice zilele în mijlocul acestor crastaveti murați.

Cineva observă caricatura făcută de mine pe tablă. Scoase un strigăt de mirare și toate privirile se aținătă acolo. Niura, căci așa o chema pe fată, se apropiie de tablă, stătu căteva clipe în admirare, apoi se întoarse spre ofițerii ruși și-i privi pe rând întrebătoare. Dar se vedea, că nu se aștepta să deslege problema, cercetând fetele cu cari era prea obișnuită și despre cari nu presupunea cine știe ce talente. (Un scriitor are totdeauna norocul, că lăudându-se singur, nu-i expus la indiscrețiile prietenilor, cari în cazul de față l-ar trage de mâncă și ar spune: „mai las'o fărtate”).

Niura își opri privirea la mine, mă ridicai brusc și îsbii cu putere călcăiele (să-mi sună pintenii, ați ghâcit). De sigur eram foarte emociionat. Niura veni lângă mine, mă măsură serioasă de sus până jos și mă întrebă ceva pe rusește. Îi răspunsei pe nemțește, apoi pe francezește (cât știam și eu) și, după ce mai încercai căteva limbi, chiar și latineasca (abia atunci pricepusem ce rost avea să mi înfundă în cap opt ani de latinească), mă oprii la gestul specific surdo-muților, de a da din umeri, în semn, că nu principiu întrebarea.

Se căută un interpret și se găsi în cele din urmă un „moldovean” basarabean, care îmi desluși pe moldovenesc ce vrea „bărișnia”.

— Mata îi făcut drâcia așea di pi tablă?

— Eu.

— Bini, da și coți aisi?

— Prisonier de răsboi. M-au adus aseară.

— Apoi bini, gospodin polcovnicu, vrea să-i înveță fata să facă drâcia dealea di pi tablă.

Așa înțelesei, că deseori pupături ale fetelor pe obrajii tatălui său și toate desmierdările ei, îl convinse să pe acesta să consimtă la cererea fetei, de a o învăță să desemneze.

Așa am ajuns apoi profesorul de desemn al fetelor comandanțului lagărului de prisonieri de lângă Minsk.

Și lăudat să fie Dumnezeu, că nu măș putea plângă să o fi dus rău în calitatea astă de profesor. Începusem să mă simt chiar bine și fuseseră deajuns câteva zile să-mi uit cu totul situația mea de prizonier de răsboiu.

Dar s'a întâmplat odată, ca să sosească polcovnicul mai de vreme acasă, la o oră când nu era așteptat. Și se vede, că nu l'a prea încântat roșul purpuriu al fetelor fetelor și profesorului ei de desemn, că și schimbarea camerei destinață atelierului, cu o altă cameră ce avea altă destinație, deoarece n'a mai întrebat nimic, n'a mai zis nimic (că par că dacă zicea, îl înțelegeam?) ci m'a luat de gât, mi-a deschis ușa cu piciorul și tot cu piciorul mi-a făcut vînt să mă răcoresc.

Totul s'a petrecut cât ai bate 'n palme. Sântinela (soldatul pe care îl poreclisem coroava, ceea ce înseamnă pe rusește vacă) m'a luat în primire și m'a condus înapoi la bâraca prizonierilor. Iar după ce m'a încuiat, și-a răzmat arma de părete și s'a pus de un râs, cum nu mi-a fost dat să mai văd. Zău nu știu dacă rădea de pățania mea. Deschise fereastra și-i repetai încă odată năcajăt vocabularul meu rusesc: „coroava nu pravoslavic.“ Probabil înțelesese, fiindcă înțelesese mai râdă și începu limba lui un întreg pomelnic de înjurături (cred, că erau înjurături, deoarece în timp ce vorbia scuipa și amenința cu pumnul).

Toată ziua aceea nu m'am putut desmeteci. Nu putem mai ales înțelege, de unde dracu luase atâtă forță în piciorul său babalăcul, că-

ruia deobicei și tremurau genunchii și părea mai de grabă un om pe duce decât un atlet de circ. (Nu vă pot explica după ce cunoștem eu, că avea forță în picior).

Noaptea care urmase, am trecut apoi prin momente pe care nu le pot uita și nu le înțeleg nici astăzi. Visam, tocmai, că mă spânzurau. Simteam cum se strâng funia în jurul gâtului meu. Și ochii mi se holbau tot mai mult, tot mai mult fixați asupra unei namile de om care se ridică deasupra capetelor rușilor, pe care îi adusese curiositatea de a vedea un prizonier spânzurat. Iar namila astă de om, sămăna grozav de mult cu cineva pe care eu îl mai văzusem undeva. Mă tot gândeam, că oare unde îl mai văzusei. Dar n'au avut timp să desleg problema (n'au prea deslegat niciodată probleme și n'au avut niciodată ambii de a mă măsura cu savanții cai din Ebersfeld), deoarece am fost trezit brusc din somnul meu cu coșmare și mi-am frecat ochii înlemnit, văzând în fața mea pe rusul care facea de săntinelă și pe care-l batjocorisem de atâtea ori. El era nămlila de om din visul meu cu spânzurătoarea.

— Voia Ta Doamnel!

Eram gata la orice. Eram convins, că a venit să se răzbune. Ce avea a face. O viață aveam. Mai mult, ce era să-mi ia?

Din gesturile rusului înțelesei, că trebuie să-mi strâng boarfele și să-l urmez Făcui astă să-l urmai prin dosul bărăcilor, până afară în camp.

Rusul umbla tiptil și prin câte un „pst” repetat la dese intervale îmi da să înțeleg că să merg și eu tot astă. De sigur vrea să mă omoare, dar astă ca să nu bănuiască nimeni și de aceea mă duce mai departe de lagăr.

Bănuiala mea deveni și mai sigură, când trecu neobservată de santinele, peste gardul înalt de sărmă ghimpată care împrejmuita lagărul. Mă gândii să strig, să cer ajutor, dar mă răsufla dela aceasta gândul, că totul e degeabă, cui era să-i cer ajutor, rușilor contra unui rus?

Merserăm astă bâjbâind prin întuneric ca la vre-o patru verste rusești, când îmi făcu rusul semn să mă opresc.

Îmi puse în mâna un pachet (pare că mi spune să-l ţin puțin) și îmi repetă mai de multeori anumite gesturi, din cari înțelesei că să plec înainte peste camp.

A sosit deci vremea, zise în gândul meu. Rusul mă expediase înainte ca să mă împuște dela spate și să poată motiva crima, spunând, că m'a împușcat fiindcă am încercat să evadez.

Într-un moment de supremă luptă sufletească, luai o hotărâre. Să-i prind arma și să-l împușc, apoi să fug. Ori eu, ori el. De ce eu și nu el?

Dar rusul, văzând, că ezit să-i urmez porunca transmisă prin gesturi, începu să râdă (mai știi eu ce o fi gândit), apoi își luă arma de pe umăr, o culcă pe zăpadă, îmi făcu un semn să nu mă tem, un alt semn din care înțelesei, că în pachetul din mâna mea era și o scrisoare și îmi întinse mâna cu toată prietenia, în semn de despartire.

Dar tot nu plecai. Doar aveam cap. Pune rusul arma în zăpadă, dar e ușur să o ia după ce am plecat și să mă trimiț cu un singur glonț în lumea dreptilor.

Se vede, că pricepu din ezitarea mea la ce mă gândeam eu, deoarece își ridică arma, o descarcă, îmi dete mie cartușele, apoi își desfăcu cartușierele și mi arătă, că sunt goale. Mă încurajă, bătându-mă pe umăr și îmi arătă înainte la o îndepărțare de câteva sute de metri o fereastră luminată, spunându-mi:

— Tam, tam, Minsk.

Convins, că rusul nu intenționa să se răzbune și bănuind o provoziune divină la mijloc, îi strânsi mâna, îl îmbrățișai și-i șoptii cu toată dragostea la ureche știința mea rusească:

— Coroava, pravoslavic.

Plecai apoi singur la Minsk.

A douazi, desfăcând pachetul găsii în el o scrisoare adresată unui mareacialnic (mai târziu am știut, că era un hul fetelor polcovnicului), o altă scrisoare pe numele meu (o desciroare ușor, fiindcă învățasem să ceteșc cu cirile pe vremea când spuneam apostolul în biserică), oarecare articole de ale măncării, prăjituri și cincizeci de ruble.

Și astă m'a salvat frumoasa Niura, de urgia tatălui ei, comandanțului lagărului de prizonieri de lângă Minsk. Deoarece cine știe ce s'ar fi putut altfel petrece.

Mai am eu de spus ceva dar nu mai pot, fiindcă e noapte târziu și deacuma cred să fi adormit popa meu romano-catolic, aşa că... noapte bună.

ISGONIREA PATRIARHULUI DIN CONSTANTINOPOL

MARI ADUNĂRI DE PROTESTARE IN GRECIA

Expulsarea din Constantinopol de către guvernul turcesc a patriarhului ortodox Constantin a deslăunuit, în Grecia, o mare mișcare de protestare, care a scormonit din nou dușmania dintre cele două țări, în mod trecător potolită prin pacea dela Lausanne. De îndată ce știrea a fost comunicată oficial, Adunarea națională a luat în desbatere faptul și toți șefii de partide, fără deosebire, și-au arătat surprinderea și indignarea lor. În incinta parlamentară s-au auzit chiar, foarte hotărâte, câteva strigăte de răsboi. Partidele regaliste, cari nu sunt reprezentate în Constituantă, s-au alăturat deasemeni acestei manifestații. O mare întrunire s'a ținut în piață enormă al Coloanelor lui Iupiter, la marginea răsăriteană a Atenei. Înaintea unei immense mulțimi de oameni, deasupra căror fluturau steagurile îndoliante ale refugiaților din ținuturile pierdute, a vorbit mai întâi d. Satsis, primarul Atenei, apoi un deputat refugiat, d. Matzelos, și alții, cari protestară împotriva jicnirei aduse întregei creștinătăți. Unii din oratori invocări, în cursul discursu-

rilor, memoria patriarhului Grigore al V-lea, ucis de turci în timpul răscoalei naționale din 1821. În urma acestor întruniri, cari s'au repetat

Italiei, Statelor Unite, Belgiei, Iaponiei, Iugoslaviei și Cehoslovaciei.

Guvernul grec a menținut până acum conflictul pe tărâmul diplomatic. Turcia pretinde că s'a menținut cu strictețe în limitele tratatului dela Lausanne, pe care l-a și invocat în favoarea măsuri luate. Deci guvernul din Angora refuză să supuie cazul Curței permanente de justiție internațională dela Haga. Guvernul din Atena contestă înțelesul pe care Turcia il dă dispozițiilor tratatului dela Lausanne, susținând că expulsarea patriarhului Constantin însennează, de fapt, și desființarea Patriarhatului, pe care Ismet pașa a făgăduit formal că-l va menține.

Trebue să adăugăm, că începând din toamna trecută, nu de când s'a hotărât schimbul de populație între Turcia și Grecia, — despre care s'a mai vorbit aci, — asemenea neînțelegeri au fost foarte dese. Cazul patriarhului Constantin, silit să părăsească Turcia, ieșe din comun, având în vedere calitatea deosebită a vicimei și interesele morale pe care le atinge.

Patriarhul Constantin, pe care Turci l-au expulsat în mod brutal din Constantinopol.
pe tot teritorul Greciei, guvernul din Atena a redactat o moțiune de protestare, care a fost înmânată ministrilor României, Franței, Angliei

Adunarea de protestare, care s'a ținut la Atena, cu participarea a catorva zeci de mii de oameni, împotriva expulzării Patriarhului grec din Constantinopol.

O NOUĂ NĂSCOCIRE MINUNATĂ: TEATROFONIA

ORICINE POATE SĂ ASCULTE, LA GURA SOBII, O OPERĂ
DE WAGNER SAU UN CONCERT DE PADEREWSKY.

Ziarele au comentat la vreme, cu amanunte utile, de radiotelefonie, cari au avut loc de curând în diferite orașe ale României. O asemenea plăcută experiență s'a făcut și la Cluj, unde câțiva ingineri din localitate au chemat câțiva invitați privilegiați, să asculte o ședință de muzică dela câteva mii de kilometri.

invenția nu s'a răspândit prea mult. Ascultătorul era silit să țină neconvenit receptorul la ureche. În afară de obosalea pe care o resimtea astfel, acesta trebuia să îndure și neplăcerea de a nu se putea mișca, fiind legat prin firul telefonic de un loc anumit.

Prin folosirea așa numiților *amplificatori și a lămpilor cu trei elec-*

reformă al teatrofonului, care bazat pe alte sisteme, nu mai redă acea dezagrabilă nazalizare foarte obisnuită la fonograf. Iată în ce chip se rezolvă această problemă. Pe scena Operei, a Teatrului sau a unei săli de concert, sunt așezate *microfoane magnetice* foarte sensibile care impresionate de vibrarea glasului artiștilor, dau naștere unui *current microfonic*, pe care, la rândul lui, îl culege imediat un *amplificator* așezat în subsolul clădirii. În fiecare local de spectacole sunt doi amplificatori. Pentru a le pune la adăpost de orice alt sgomot, străin de muzică sau de declamație, amplificatorii sunt închiși în dulapuri izolatoare, cu pereti dubli și căptușiti cu vată. Microfonul, impresionat de glasul actorilor, duce spre primul amplificator un curent foarte precis și foarte limpede, însă foarte slab. Camera de amplificare a teatrului sau a Operei are însărcinarea de a da acestui curent, fără să-l d formeze și fără să-l intunecă o intensitate egală cu aceea a unei con vorbiri obișnuite la telefon. Subt această formă, curentul ajunge la *postul central-teatrofonic*. Aici este supus unei nouă amplificări, care îi dă puterea necesară pentru că vorbito rul să poată funcționa în bune condiții. Apoi, trece într-un *distribuitor*, care are atâta lămpi, cât abonați sunt. Telefonistele primesc aci cererile publicului, punându-i în comunicație cu teatrul pe care acesta îl dorește, prin mijloacele telefonice ale poștei.

Abonatul n'are nevoie, prin urmare, de nici un alt aparat prin care să potrivească sunetul, de nicio *pilă electrică* și de nici un *accumulator*. Un simplu „*vorbitor*” pe care-l pui în mișcare ca pe o lămpă electrică, învărtind comutatorul. Si în salonul liniștit, între cei patru pereti, ai odăii, la gura sobei, o familie întreagă se poate desfășa în valurile de armonie ale unei capo d'opere muzicale.

Iluzia spectacolului e perfectă, și n'ar mai rămânea decât cinematografului să complecteze imaginea, aducându-ți, la domiciliu și jocul actorilor. Dar plăcerea muzicală

Baritonul Cardon cantând în opereta *Domnul de La Palisse* pe scena Teatrului Trianon din Paris. — În fața rampej, la dreapta se zăresc cele două microfoane electromagnetice, care duc sunetele mai departe.

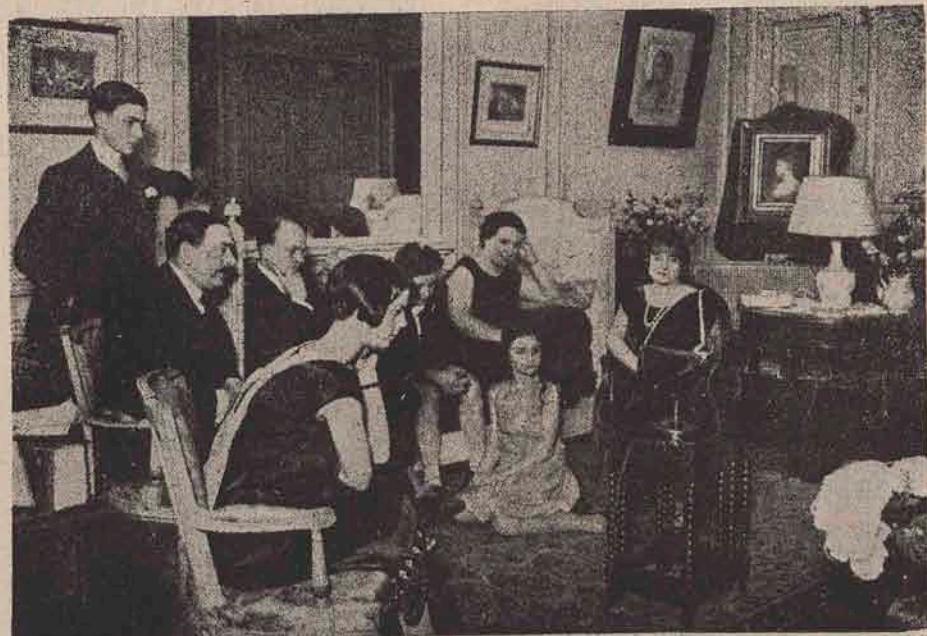
Orașele mari din țările apusene cunosc demult ingenioasa utilizare a telefonului, care poate să transmită la o distanță destul de însemnată reprezentanțile de Operă sau orice alte producții muzicale. În hotelurile de lux, călătorii din fiecare odaie au astăzi la îndemână, în schimbul unei taxe modeste, un aparat telefonic, grație căruia pot asculta, după voie, sau concertul unui tenor vestit, sau orga unei catedrale catolice, sau corul unei biserici în timpul slujbei, sau spectacolul întreg al unei opere de Verdi, de Gounod sau de Wagner. Cu toate acestea tehnica adoptată până acum nu dădea acestei distracții decât un farmec relativ. De aceea,

trozi transmisarea sunetelor la distanță se face acum printr'un *vorbitor*, în condiții admirabile de preciziune și claritate. Progresul săvârșit cu ajutorul acestor noi procedee de a întări sunetele e evident. Publicul nu mai are senzația, că ascultă muzica prin broasca dela ușă. Dimpotrivă, porțile sălii de spectacol sunt larg deschise, și fiecare poate să ia loc în mijlocul celorlați auditori.

Telegrafia fără fir, cu încercările sale actuale, a discreditat puțin succesul *vorbitorului*, care adaugă aproape totdeauna, la sonoritatea vocilor sau instrumentelor, și unele sunete străine. Această alterare a cântecului a fost înălțurată printr'o

poate să renunțe ușor la decoruri și la acțiunea scenică. Pentru motive, pe care toată lumea le înțelege nici locuitorii din provincie nu pot veni prea des în Capitală pentru a asista la reprezentările Operei, nici publicul Capitalei nu-și poate să și plătească acest lux în fiecare seară. Cu ajutorul teatrofonului, e de ajuns să învărtești un comutator, ca să ascultă, până în acele mai mici amânuinte, din depărtare, *Carmen*, *Manon*, *Faust*, *Tosca*, *Lohengrin*, etc. Tot astfel, călătorul venit din întâmplare într-o Metropolă a artei, sau iubitorul de muzică aleasă, care nu și-a cumpărat bilet la vreme, poate să asculte concertul unui mare cântăreț, chiar după ce toate locurile s-au vândut. În chipul acesta, o sală de spectacol se prelungescă la infinit, zeci de mii de oameni reușind să ia parte confortabil, acasă la ei, la un eveniment muzical, care se petrece în fața unui public restrâns de câteva sute de persoane. În privința aceasta să oferim un singur caz. Ilustrul pianist Paderewski, fostul președinte al republicei poloneze, care de câtăva vremuri cântă atât de rar, a dat decurând un concert la Roma, în prezența cătorva invitați. Cu ajutorul teatrofoniei, minunatul executant ar fi reușit să farmece cu măestria sa, urechile unei lumi întregi, ca și când toată lumea aceea ar fi fost de față.

Astfel progresul științific, înmulțind și îmbunătățind mijloacele mecanice de răspândire a muzicii, tinde să aibă asupra culturii generale a societății o înrăurire nespusă de binefăcătoare. Propaganda este directă și usoară. Transmiterea electrică a audițiilor muzicale constituie un progres de netăgăduit. Familiari-zând publicul cu toate capo d'operele universale, teatrofonia va ajunge un prețios profesor de estetică. Niciodată savanții n'au făcut artei un dar mai minunat decât acesta. Dacă folosința acestei invenții se va populariza, în scurtă vreme aparatul teatrofonic nu va lipsi din nicio casă, și generațiile de mâine, scăldate zilnic în valurile de armonie ale muzicii, vor avea o pricepere perfectă pentru tainele armoniei, și cine știe, poate că însuș caracterul societății viitoare se va schimba puțin, de pe armea tovarășiei neconitenite cu fumuseștile cântecului.

În fața „vorbitorului”, o familie întreagă ascultă reprezentăția dela Teatrul Trianon, ca și când ar fi de față.

O ȘEDINȚĂ DE SPIRITISM

— DUPĂ A. LECUYER —

— Contesa de Fornac, marchizul de Vim, dl și dna Dernol, dl Maxim Arcadius, contele de Caruze! anunță lachul, cu o voce răsunătoare.

Apoi, dispără după o perdea grea de catifea. Nouii sositori se îndrepără spre stăpâna casei, salutând-o foarte curtenitor și foarte respectuos. Contesa de Canzel era una din acele femei elegante și moderne, gazdă minunată împrejurul căreia fiecare invitat se simțea mulțumit, și în casa căreia se găseau destărțile cele mai felurite, cele mai alese, și, totodată, cele mai moderne. Contesa de Canzel se bucura de cel mai bun renume, și, cu toată frumusețea sa strălucitoare, nu i-se cunoștea nicio legătură vinovată. Prima pe fiecare din admiratorii ei cu un zâmbet, în același timp serios, sever și puțin ironic, purtându-se cu ei tot așa cum s-ar fi purtat cu niște copii, cari ar fi cerut luna de pe cer. Câteodată, își facea o deosebită placere prefăcându-se că-i ascultă cu placere. Apoi, în clipa când adoratorul o credea aproape înduplecătă, ea lăsa pe spate capul, izbucneea într-un râs cristalin, și, mai nainte ca cineva să fi băgat de seamă, dispără în celălalt colț al salonului.

Casa sa era dintre cele mai distinse. Ușile ei se deschideau anivioare. În apropierea sa nu pătrundea oricine.

În seara aceea, fiind cea dintâi a lunei care începea, contesa dădea una din acele serate strălucite, unde se poate vorbi despre toate, cu deosebire despre lucrurile noui și la modă.

— Pe mine, zicea, drăguță doamnă Dernol, mă atrage spiritismul. Acest necunoscut mister mă face adeseori să cad pe gânduri, ceasuri întregi. E foarte interesant, vă încredează. Ați citit articolele lui Conan Doyle despre moartea fiului său?

— Da, scumpa mea, sărăparea că e adevărat. Conan Doyle prezintă că l'a văzut și l'a recunoscut în mai multe rânduri, după moarte. Dacă nu mă înșel, l'a și fotografiat. Se zice, că acum de curând, la dna Desforts a avut loc o ședință interesantă de spiritism. Dl Maxim Arcadius s'a lăsat convins, și a organizat o mică demonstrație.

— Maxim Arcadius? răspunse contesa, dar se găsește astăzi printre invitații mei, scumpă doamnă. Dacă aș avea destul curaj, l-aș ruga să repete încă odată, pentru noi, ceeace a făcut pentru...

Cineva răspunse, la spatele ei:

— Dorițele dvoastră sunt pentru mine ordine, doamnă.

Un domn, care se închină acum în fața contesei, ridică fruntea cu mândrie. Era un bărbat înalt, bine legat, îmbrăcat foarte simplu dar foarte corect. Fățu sa era sinceră, privirea îndrăsneață. Ochii săi căuta drept în fată. Fruntea o avea înaltă și largă. Părul, negru. Mâinile sale, albe și subțiri, păreau de o forță neobișnuită. Un surâs sarcastic, puțin cam ostenit, îi împodobează colțul guriei. Printre alături tineri eleganți și plini de vioiciune, figura sa rece și gravă atragea cele mai multe priviri.

Drăguța doamnă Dernol se înroși de placere, ridicând spre contesa de Canzel ochii săi rugitori și întrebători.

— Primim cu placere, domnule, zise contesa, oricând vei binevoi să începi.

— Si cât vor dura pregăririle?

— O, doamnă, cred că în douăzeci de minute totul va fi gata...

Foarte interesant, ziceau unii.

O ocazie cu care nu te întâlnesci des, răspundeau alții.

Iar cățiva șopteau:

— Prostii femeiești.

— Când dorîți să începeți, domnule Arcadius, să ne vestiți.

Un ceas bătu miezul nopței. Arcadius se sculă, se închină încă o dată înaintea contesei și zise:

— Iată, doamnă, mi se pare, ora cea mai potrivită pentru spirite.

— Si noi ce trebuie să facem, domnule Arcadius?

— O! nimic mai simplu, doamnă. Fiți atât de bună și rugați pe invitații dumneavoastră să se aseze în cerc, în mijlocul salonului. Vă atrag atenția însă și vă îgândit probabil și dumneavoastră la aceasta, că toate luminile trebuie să stinse. Am nevoie de întunericul cel mai desăvârșit.

— Se înțelege, răspunse contesa.

* * *

Lacheii, grăbiți, mișunau acum prin salon, împingând și așezând de jur-imprejur scaune și fotoliu. În pervazul unei ferestre, care lasă să străbată în odaie aerul proaspăt al acelei nopți de lunie, se zărea statura elegantă a lui Arcadius. Făcu doi pași spre terasă, scoase tabacherea, încercă să aprindă o țigare, dar nu reușește decât după ce strică trei chibrituri. În fine, un punct de foc se zări, roșu, în mijlocul nopții, și fumul albastru se pierde în întuneric. Apoi, întorcându-

FUM IN VÂNT...

A. SOCUSTEANU

*Orchideile-adormite visau palide în glastră,
Luna- și dăpâna beteala printre teii grei de floare.
Gânguria sglobiu părâul cântecu i pe sub fereastră,
Amuția încet orașul... — un titan rânit ce moare.*

*Tremurau pe geana nopții lacrimi calde de vioară,
Era „Moartea Cleopatrei“, valsul care te înfioră.*

*I ivitați danțau rimic sub potopul de lumină,
Unii și sorbău melancolic cupa de rubine plină.
Biruită de tristețe, pe balcon, plângând în umbră,
Evantaliul de mătăsă l adiai spre fața-ți sumbră...
S-au mișcat îngrijorate orchideele în glastră...
Cântecu-mi, pe mandolină, suspina trist sub fereastră!*

du-se, Arcadius băgă de seamă că era așteptat, și, apucând țigara între degete o aruncă peste terasă, tocmai în grădină.

Doamnele îl priviră cu strigăte și cu murmur de gâște curioase, enervate.

— Domnule Arcadius, când vom striga: „ajunge!“ vei face lumină, nu-i aşa?

Arcadius răspunse cu un zâmbet rece și cu aceste cuvinte:

— Voi face aşa cum veți dori, doamnele mele.

Toți se uitără unul la altul, iar doamnele gândeau:

— Ce ființă ciudată! Răspândește în jurul lui o simpatie stranie, o curiozitate puternică, ceva care te ține pe loc...

Deodată, la un semn discret al contesei, se făcu întuneric. Un scurt: „Ah!“ de surpriză și de emoție, apoi totul reintra în tacere. Numai atunci se auzi vocea tăioasă a lui Arcadius:

— Mă simt dator să vă rog, să nu faceți niciun gest, nicio mișcare. Stați nemăscăți, cu ochii fixați spre locul unde mă văzut. Nu vă temeți de nimic, totul va înceta în momentul când veți dori. N' am de gând, de altfel, să vă arăt nimic îngrozitor. Voi să vedeți o fantomă, o umbră, o veță vedea. Voi rușa-o să vie astăseară aci, pentru dumneavoastră. O cunosc de multă vreme, e blândă și inofensivă. Va pleca tot aşa de ușor cum va veni. Atunci lumina se va aprinde iar, și veți fi liniștiți. Mi se pare, că pot să încep...

Nu se mai auzea decât răsuflarea grăbită a celor de față, și Arcadius își dădea seama, că ochii aceia, care nu mai vedeau nimic, decât noaptea, erau îndreptați cu toții spre el. Deodată, se petrece un lucru neașteptat; o flacără scurtă, strălu-

citoare, orbitoare, fășni din întuneric. Apoi nimic. Dar, câteva secunde mai târziu, o umbră albă, imprecisă, se ridică dela pământ, se legăna deasupra, se aplecă într-o parte și în alta, se răsuci, în mijlocul cercului de oameni uimiți! Puțin câte puțin, încetul cu încetul, fantoma se risipi și Arcadius zise:

— Să se facă lumină!

După cum prevăzuse, fiecare era la locul său, stând drept și înțepenit, cu gâtul întins înainte. Ochii tuturor, înmărmurîți, se închiseră o clipă. Apoi, în clipă următoare, toți se priviră. Dar abia atunci surprinderea îcuprinse cu adevărat, anunțându-i cu desăvârșire. Nici dacă fantoma ar fi reapărut în plină lumină și în văzul tuturor n'ar fi produs un efect mai extraordinar. Cu ochii cășcați, cu gura deschisă, femeile se priveau născute, întrebătoare, cu amândouă mâinile întinse în jurul gâtului. Bărbății, zăpăciți, se uitau la ele, fără să înțeleagă. Apoi, ca și cum ar fi fost împins de acelaș resort, strigătoare deodată: — „Colierul meu!“

Contesa de Canzel făcu același gest, și căși celelalte, băgă de seamă că și colierul său dispăruse.

— Domnule, zise un domn, oprindu-se brusc în fața lui Arcadius. Fantoma dumitale n'a fost decât un hoț!

— Afară numai dacă hoțul nu sunt eu însu-mi, răspunse Arcadius, păstrându-și tot sângele rece.

Aceste câteva cuvinte, rostite cu o voce liniștită și energetică, potoliră ca prin minune furia celorlați. Arcadius continuă:

— Sunt prizonerul dumneavoastră, vă rog să chemați poliția. Mă pun cu totul la dispoziția dumneavoastră, și găsesc acest lucru foarte firesc.

De data aceasta, invitații refuzară.

— Totuș, relevă Arcadius, pentru satisfacția mea personală, vă rog, domnilor, să trecem în salonul de fumat, pentru a mă putea justifica.

Tânărul spiritist cerea acest lucru cu atâtă stăruință, încât toți s'măreau că era în joc însuși onoarea lui.

Zece minute mai târziu, invitații ieșeau din salonul de fumat. Arcadius, cel dintâi, cu fruntea sus, celalți, în jurul său, căutând să îl facă să uite ceeace se petrecuse. Chemară, bineînțeles și poliția. Dar iată ce se întâmplă. Când sosi poliția, Arcadius dispăruse.

**

Peste câteva luni, pe terasa unei cafenele din Los Angelos, Tânărul Arcadius, care-și lăsase barba și se făcuse actor de cinematograf, explica încântătoarei sale amante, Lia de Cavalliero, secretul ședinței de spiritism :

— Iată cum s-au petrecut lucrurile. Înainte de a începe mica mea ședință de spiritism, după rugămintea doamnelor care erau de față, am ieșit puțin pe terasă. Am aprins o țigare, dar numai după ce am încercat trei chibrituri. Acesta era semnalul. Douăsprezece umbre, cu carne și cu oase, se stăcură după aceea, și în vreme e invitații urmăreau, cu atenția încordată, fantoma albă care apăruse în mijlocul salonului, douăsprezece coliere de perle dispăreau ca prin farmec, desprinse cu îndemânare de o sută douăzeci de degete dibace... Când se făcu lumină, operația era terminată, și prietenii mei dispăruseră... ca orice duhuri necurate. Am cerut să mă caute, ca să nu fiu bănuit, a venit și poliția, dar am avut grije să dispare la vreme. Colierele mi-au adus trei milioane. Aceasta mi-a permis să-mi schimb meseria și să devin un om de treabă, ceeace lumea o crezut că sunt totdeauna.

— Ei bine, dar fantoma albă a existat într' adevăr, sau a fost o nălucire? întrebă frumoasa artistă.

— Nălucire? Nici decum. Puțin sulf frecat între degete, căruia îl dădui foc, și care cu fumul său alb, apăru câteva clipe ca o umbră de pe altă lume.

— Interesantă ședință de spiritism! murmură Lia de Cavalliero.

— Altă dată, îți voi povesti și altele, încheiă Arcadius, sorbind din puiul de orez, aruncat în păharul cu limonadă. Si zâmbi cu subînțeles.

Prelucrare de A. S.

BOIEROAIA

de PETREA DASCĂLUL

Așa-i ziceau oamenii din sat. Adevaratul nume, nul cunoșteau decât unii dintre membrii primăriei și fruntașii, cari se mai opriau când și când la vorbă cu ea. Dar și aceștia nu prea lungiau vorba cu femeia astă uscată ca o doagă și înaltă, căt o plută, scurtă însă la tainas, ca un om bolnav.

Cum se purta totdeauna în haine lungi și negre, cu un obrăzor și mai negru peste ochi, credeai că-i moartea, umbând după sufletele oamenilor.

Moș Marafet, ciobotarul satului, care a umblat multe țări în tinerețele lui, spunea, că trebuie să fie de neam turcesc, că așa-s învălite și turcoaicele. Dar baba Sâia se jură pe toți mucenicii din călindar, că-i română, ca și noi, că auzit-o descăntăid de bubă rea slujnicii, — o hoarcă bătrână și căt o bute de grasă, pe care a adus-o, de-acolo, de unde-o fi venit și dumneaei.

Dar nime nu știa spune apriat, din cotro au răsărit femeile acestea și ce-au căutat ele chiar în satul nostru, unde nime nu-și dă oul pentru bani, că mai bine lămnâncă el. Oamenii își aduc aminte, că abia au putut încărca calabalâcul lor pe cinci care. Dar și așa numai legate cu huzduraele au încăput toate hodoroagele pe cele cinci care. Si mai știu, că au închiriat întâi casele, lui Preangu, cele mari, din ulița Trocarului, dar n'au încăput pe uși dulapurile acelea mari, făcute din stejar și cu capete de leu la cornuri. Așa s'au mutat la Roșu, cuprindând toate patru odăile. Iar Roșu, lacom cum e după bani, stă îmbulzit cu cătel și purcel în coliba de pe Guiu, care și acum e, cum i-a lăsat-o socru-so.

Până seudea Roșu aci în ulița Trocarului, își era teamă să treci, după ce insera pe la poarta lui, căci, căt era lumea ținea cainii deslegați și portița lui era ziua, noaptea, ca o gură căscată. De cum s'a mutat boieroaia, încuietoarea de pe portiță nu se lăsa, numai când ieșea sau intră dânsa ori slujnica. Când era rândul doamnei se meargă la treburi încuia și descula servitoarea, iar când avea de târguit servitoarea, slujsa de portar o facea doamna.

Pe amândouă deodată în sat nu le-a văzut nime, decât într'o zi anumită din an și anume în ajunul Crăciunului. Atunci era zi însem-

nătă între săracii satului nostru. Si mulți copii ar fi vrut, ca în acea zi, părinții să le fie săraci, pentru că se capete și ei daruri de Crăciun dela boieroaia, cum căpătau copiii oamenilor nevoiași.

De când s'a așezat la noi în sat, n'a trecut ajun de Crăciun, ca boieroaia să nu împartă daruri în dreapta și stânga, cu amândouă măiniile.

Pieca dimineață dimpreună cu slujnica, ba de multe ori mai luan și câte-un cărăuș cu spatele și încărcați cu hăinuțe vechi și mai noui, cu de-ale gurii: zaharicale, covrigi, colăcei, nuci, mere, pănișoare, colindau tot satul, descărcând în căscioarele scunde căte ceva din povara lor. Toți ochii din sat o urmăreau, să vadă la cine intră și la cine nu. Si 'n urma ei se țesea povestea cui și ce i-a împărțit, ce-a vorbit, cum a lăudat pe mame și iar cum a înfruntat pe cele cu copii murdari, sdrențoși și necuviințici și.

Să-ți fi văzut bucurie pe copii, cari aveau norocul să le între boieroaia în casă! Săreau într'un picior de voie bună și ieșeau îndată după dânsa, în stradă cu turtuile atârnate de urechi, cu fluerici de zahăr în gură, cu căciulișe sau pieptăruți noui, făcând ciudă celor, care nu căpătau nimică.

In seara Crăciunului, când oamenii se strângău la priveghere, în căscioara cutărui vecin, totdeauna venea vorba despre doamna astă, la care satul îi zicea boieroaia. Si știau se spună atâtea din viață ei! Iar dânsa deodata cu umbrele înserrării se reîntoarcea din sat, ușurată de povara ce-o avea pe brațe în dimineață acelei zile. Plăția omului, care i-a ajutat și întrând pe poarta casei, trăgea zăvorul, care nu avea să se mai deschidă pentru amândouă deodata, decât la anul, în ajunul Crăciunului.

Când au început a se înteții veștile de răsboiu, boieroaia s'a mutat cu slujnică cu tot la oraș. De atunci nime n'a mai văzut-o, nici nu i-a mai auzit de veste. Par cări fi îngrijit-o pământul.

Dar povestea ei trăiește la noi în sat și va trăi multă vreme. Mai cu seamă, în seara de ajun, nu e casă unde să nu se repete povestea:

„Când era boieroaia la noi în sat”...

Teatrul Național din Cluj: „Macbeth”, tragedie în 5 acte de William Shakespeare.
— Turneul Teatrului Național din București: „Femeia îndărătnică”, comedie în 5 acte de William Shakespeare.

Mulțumită unei agreabile întâmplări, vom putea să vorbim în cadrul aceleiași cronică despre două opere, atât de diferite, ale acelui generos și fecund geniu, care a fost William Shakespeare. Căci ne-am adăpat sufletele noastre, în interval de două săptămâni, la cele două isvoare deopotrivă de cloicotitoare ale inspirației sale; ne-am înfiorat de povestea săngeroasă a trădărilor lui Macbeth și am râs cu poftă de farsele săretului Petruchio. Cuprindând astfel, în deschizătura unor aripi uriașe, toate patimile și toate capriciile firei omenești, dela cele cari ne produc groază până la cele pe cari le găsim demne de hiz, teatrul lui Shakespeare, tot atât de vast și de felurit ca umanitatea însăși, rămâne mereu, cum i s'a mai spus, cel mai mare magazin de documente omenești.

„Macbeth” a fost un triumf de netăgăduit pentru Teatrul Național din Cluj, care, înțelegând să-și placeze năzuințele artistice și dincolo de peripețiile „Cinematografului” și de „Nazdrăvăniile divorțului”, încercă din când în când, spre lauda sa deplină, realizări mai mult decât onorabile din marele repertoriu al literaturii dramatice universale. După „Oedip Rege”, reprezentat acum două luni, iată acum o nouă străduință încununată de succes.

Tragediile lui Shakespeare purced, aproape toate, dela un simțământ elementar, de o esență firească, a cărui creștere dincolo de hotarele obișnuite deslănțuie o furtună pusătită. „Romeo și Julieta” e tragedia iubirii. „Othello”, a geloziei. „Regele Lear” e tragedia nerecunoașterii. „Hamlet”, a nehotărârii. Astfel, „Macbeth” e tragedia crimei. Crima, cu toate căderile sale roșii, cu toate gropile de întuneric în care se afundă, cu toate ecurile ei chinuitoare. Crima, cu ezitările sufletului neînținat în fața însăpmântătoarei fapte de a ucide; cu însăș

fapta aceasta, care se săvârșește într-o înfrigurare de voință, cu nemiloasele arătări din altă lume, pe cari le fălfăie în tot locul remușcarea. Macbeth e un războinic viteaz, e credincios Regelui său, e bun slujitor al Scoției, și în trupul său cioplit că în stâncă bate o inimă care nu știe ce e trădarea, fiindcă n'a cunoscut încă râvna de mărire. Începutul cu începutul însă, duhul uciderei va încolzi în acest petec de tărâna omenească, asupra căruia Lady Macbeth aruncă sămânța cu vîrf ascuțit a gândului vinovat. Vrăjitoarele cari făgăduiesc lui Macbeth coroana regală a Scoției nu sunt decât o răsfrângere din glasul surd al propriului său vis. Spre culmile puterii se desfaceau mai multe drumuri. Lady Macbeth e aceea care alege drumul crimei. Macbeth devine astfel un instrument în mâna mică și nervoasă a unei pale fețe. Aceasta pună, în mâna tremurătoare a generalului viteaz, pumnalul care omoară pe bătrânel și bunul rege Duncan. În viziunea profundă a lui Shakespeare, deabia de-aci înainte se desfășoară, în cumplita ei deslănțuire, tragedia crimei. Lady Macbeth, semnătorea încordată a voinței de a ucide, dispără aproape cu totul, încă din scena asasinării lui Duncan. Macbeth, împins fără reîntoarcere în prăpastia crimei, se prăbușește de-acum încolo, fără să mai fie îmbrâncit de cineva. — „M'am cufundat atât de mult în crimă, spune el singur, încât nu mă mai pot întoarce înapoi”.

Chinuit de frică și de remușcare, pentru a-și păzi tronul pângărit și pentru a-și regăsi pierduta liniste sufletească, Macbeth trece dintr-un omor într'altul, până când cade el însuș, părăsit de încrederea în biruință, subătășul sigur al sabiei lui Macduff.

În interoretarea romantică a lui Zaharie Bârsan, această linie de

ascensiune și rostogolire pe pantă crimi a fost urmată cu o superioară pricepere și o mare putere de emoție. D. Zaharie Bârsan a avut rând pe rând, prestanță răsboinicului victorios din actul întâi, neliniștea luptei cu el însuș din noaptea uciderii lui Duncan, groaza ucigașului urmărit de vedenii din scena apariției lui Banquo și prăbușirea desnădajduită la sfârșitul luptei cu Macduff. O concepție unitară și precisă a rolului, care a fost ajutată de impresionante atitudini tragice și de un simț rar al gestului eroic. Dna Olimpia Bârsan, în rolul lui Lady Macbeth, a adus cu sine o frumoasă prestanță scenică și far-mecul unui glas de o rară puritate, cari, deopotrivă ne-au lăsat să înțelegem căt de prețioasă e colaborarea sa în repertoriul statoric al unui teatru. Din restul distribuției am reținut pe Macduff al lui Psatta, un Tânăr artist care arată din ce în ce mai bune calități, și pe Banquo al lui N. Dimitriu, care ne-a sugerat tot elanul și toată bravura nefericitului părinte de regi. Decourile, lucrate în atelierele teatrului, au fixat admirabil at nosfera sumbră a tragediei. Direcția de scenă, tâlmăcitoare fidelă a înțelesului textului shakespeareian, a fost în mânile exprimate ale lui Zaharie Bârsan.

* * *
„Femeia îndărătnică,” sau, mai exact: „Femeia domesticită”, e o glumă italienească, străbătută de zgromot, de veselie și de soare, pe care nesecata forță creatoare a tristului Shakespeare o modeleză după cadrul celei mai amuzante farse. Așa cum s'a reprezentat de trupa Teatrului Național din București, sub direcția artistică a lui P. Gusty, „Femeia îndărătnică” e plină de butunerie, de șarjă și de exagerare. Probabil, că așa se juca și pe vremea lui Shakespeare. În orice caz, ne-a dat prilejul să admirăm talentul unei excelente comediane, dna Marioara Zimniceanu, care a fost într'adevăr o Caterină delicioasă, arătând o inteligență artistică suplă, o desăvârșită grație, și, la sfârșit, un humor fin, cu adorable subînțelesuri. Alături de ea, d. Aurel Athanasescu a jucat pe Petruchio, bărbatul plin de îndemânat care știe să-și potolească nevasta, cu avantă galăgios și cu multă vervă. Ceilalți, în frunte cu mucalitul d. Manu, au exploatat cu spirit nota grotescă, și au reușit să înveselească o sală foarte binevoitoare.

A. H.

CULTURALE

Un om fericit. — Cehoslovacia a sărbătorit deunăzi aniversarea de 75 de ani a lui Toma Masaryk, președintele Republicei. Fiul vizitului din grajdurile imperiale ale Habsburgilor, ucenicul de lăcaș din Moravia, s'a ridicat la cea mai înaltă treaptă a demnităților lumii, după o viață frămânată și totuș senină, datorită numai însușirilor sale intelectuale. Dl Toma Masaryk, care va rămânea în istorie ca cea mai reprezentativă figură a neamului său în această epocă de totale prefaceri, poate fi socotit drept una din cele mai minunate imperecheri a omului de cultură și a omului de acțiune. A cugetat, a scris, a vorbit și a făptuit. A avut cinstea să fie purtătorul de cuvânt al unui popor întreg, și soarta l-a ajutat să-și vadă opera realizată. Iar ai săi n'au fost nerecunoscători. În micul castel de lângă „Praha de aur“, dragostea concetașilor îl înconjoară ca pe un patriarch. E un moșneag fericit..

*

Moartea profesorului Murgoci. A incetat din viață la București, încă în plină putere, profesorul Gh. Murgoci. Defunctul, vechi și credincios prieten al literaturii românești, om de știință, dar mai presus de orice om de inimă, lasă pretutindeni numai păreri de rău. Acum cincisprezece ani, cu cercul de idei generoase și de simțăminte românești al revistei *Semănătorul*, alături de St. O. Iosif, D. Anghel, M. I. Sadoveanu, și alții, Murgoci contribuise la avântul unei sănătoase mișcări culturale nu numai cu profunde sale cunoștințe în studiul geografiei, ci cu deosebire prin însușirea sa sinceră și prin devotamentul

pe care era capabil să-l încine unui crez idealist. Oameni din aceștia se nasc tot mai rar, și în paguba faptelor bune, mor tot mai des. În ultimul timp, profesorul Murgoci se devotase cercetășiei, pe care a îndrumat-o dela început pe căile sale firești, rupând-o din ghiarele maimuțărelui, care o pândeau. De-asupra mormântului căre închide în el rămășițele trupești ale acestui suflet de mare entuziasmat, vor plângătoți prietenii care l-au iubit și l'a prețuit.

*

Turneul maestrului Nottara. Decanul scenei românești, dl Constantin Nottara se găsește acum într'un glorioz turneu prin orașele Ardealului, ducând pretutindeni, pe aripile cuvântului înaripat al lui Delavrancea, vizionea lui Stefan cel Mare din „Apus de Soare“. Am cunoscut, cu o adâncă emoție, zilele trecute, salutul însușit al unei foile Sighetul Marmației, unde sosirea marelui însușitor al trecutului eroic a fost salutată ca o zi de sărbătoare. La Cluj, unde maestrul Nottara a descins pe peronul pustiu al gării — nu era de față nici măcar dl Zaharie Bârsan, — publicul a salutat cu aceeaș caldă simpatie și cu aceeaș respectuoasă înțelegere, pe cel mai vechi și cel mai ales principie al artei noastre dramatice.

*

Ceeace nu îse poate ierta. Acum, când au reapărut în editura „Culturii naționale“ cele din urmă pagini de critică literară a lui Ilarion Chendi, unii dintre reprezentanții așa numitului „europenism“ în publicistica românească s'au grăbit să ne spună ceeace nu-i pot ierta regretatului critic, din toată rodnică activitate desfășurată de acesta vreme de douăzeci de ani. Verva mușătoare, cu care Ilarion Chendi a lovit fără cruce năzbătările poeștilor decadento-simbolisti, e socotită drept prejudecată estetică. Hotărârea cu care lovise obrăsnicile vânzătorilor de șireturi de

ghete pripășiți în literatură, e taxată drept prejudecată socială. Acestea sunt părerile altora. În ceeace ne privește, noi regretăm cu totul altceva. Regretăm locul gol pe care l'a lăsat moartea lui Ilarion Chendi în cîmpul criticei noastre literare, unde, în lipsa unui cerber de talia caușicului autor al „Foiletoanelor“, au dat busna toate formulele sminte ale cubismului neyropat și toți scriitorii fără pașaport, asasini ai gramaticei române.

POLITICE

Discuții cu, și fără folos. — Răspunzând unei cuvântări a d-lui Arthur Polonyi, reprezentant al poporului săs în Parlament, d. Ion I. C. Brătianu a făcut deunăzi la Senat câteva declarații foarte importante, care au deslăgnuit cum era și firesc, o lungă serie de comentarii în ziarul minoritare. Șeful partidului liberal a fixat, mai întâi, un adevăr fundamental pentru existența politică a României, asupra căruia nu mai încape nicio discuție. România este un stat național, care a acordat din primul ceas al întregirei ei, drepturile cele mai largi pe seama frânturilor de naționalități care trăiesc pe teritoriul ei. România nu este o țară poliglotă, deci în hotarele ei nu-și pot găsi justificare tendințele, cât de slabe, de autonomie locală, ale diferitelor minorități, care, ori căt de numeroase ar fi, nu pot schimba caracterul statului. Dar, d. Ion I. C. Brătianu a mai rostit, cu toată greutatea situației sale actuale, și alte câteva cuvinte, care merită să fie relevante. Primul ministru al țării a afirmat, solemn, că statul român, în nouile sale granițe, se razimă pe tratatul de pace și pe soldatul român. În înțelesul acesta, adunarea dela Alba-Iulia dela 1 Decembrie 1918 n'are decât valoarea unui „meeting“ popular, care a consfințit numai printre moțiune, un fapt consumat. Credeam, că lozinca d-lui Ion I. C. Brătianu e susceptibilă de o mică rectificare, tot așa după cum suntem convingi, că teoriile unor ardeleni, care nesocotesc valoarea intervenției vechiului Regat în răsboiul mondial, sunt tot așa de greșite. Din fericire, adevărul istoric e mult mai simplu. Mobilizarea din 28 August 1916, ca și adunarea dela 1 Decembrie 1918, sunt manifestații de voință categorice, din partea aceluiaș popor, care trăiește de câteva veacuri în dorul unirei lui veșnice. E cum nu se poate mai limpida.

Alegerea dela Reghinul-Săesc. — Alegerea parțială din cercul Reghinului-Săesc depășește însemnatatea unui obișnuit eveniment electoral, prin personalitatea candidaților aruncați în luptă. Partidul național susține candidatura lui Voicu Nițescu, avocat din Brașov. În numele partidului poporului se prezintă d. Octavian Goga, pe care nu mai e nevoie, credem, să-l recomandăm cetitorilor noștri. „Cosinzeana“ nu face politică, nici nu votează la Reghin. Prin urmare, nici nu se pronunță în favoarea nimănui, nici îngerințe nu face. Dacă, însă, sortii fericiți ai urnei se vor fixa asupra lui Octavian Goga, ne vom felicita pe noi însine, că un mare scriitor al țării va pătrunde în parlamentul actual, năpădit de atâtă trivialitate.

*

Procesul lui A. C. Cuza. — La 28 Martie 1925 se va judeca procesul ordonat de ministerul Instrucției lui A. C. Cuza pentru ideile politice ale acestuia. D. A. C. Cuza, se știe, este unul din cel mai învierșunați luptători împotriva pericolului evreiesc. De treizeci de ani necontenit, cu o stăruință fanatică, punând la contribuție deopotrivă argumentele științifice și convingerea sa personală, profesorul de economie politică dela universitatea din Iași face, ceeace se chiamă: antisemitism. Ceeace caută să osândească acum guvernul, prin comisia de judecată a profesorilor universitari, sunt c edințele acestui animator al energiei naționale, care nu s'a desmîntit nicio clipă. În ceeace ne privește, suntem conviși că se face o mare greșală. Acei cari cred, că d. A. C. Cuza, cu opinioile pe cări le professează, e punctul de plecare al turburărilor studențești, se înșeală. În orice caz, nu pedepsirea doctrinei va reuși să linjească acțunea. Agitația în sânul universităților noastre nu va face decât să crească. Achitarea lui A. C. Cuza se impune ca un prim gest de reconciliere cu spiritul public din România de astăzi.

DIFERITE

Scriitori capricioși. — Inspirația poet că nu vine totdeauna singură. Cei mai mari scriitori au avut ciudăteniile lor, obiceiuri sucite sau superstiții copilărești, pe cări trebuiau să le respecte, dacă doreau

ca opera lor să se nască repede, și fără prea multe dureri. Corneille, autorul atâtior celebre tragedii, își compunea piesele într'o complecție întunecime. Deasemenea, filosoful Malebranche, Milton, autorul „Paradisului pierdut“ nu putea să scrie versurile sale splendide decât înfășurat într'un halat vechi de lână. Schiller și-a scris „Hoți“ în podul Școalei militare, unde mirosea a mere. Miroslav acesta l-a persecutat mereu, și în aşa măsură, încât nu scria un rând cum se cade, dacă nu avea cel puțin un măr pe masă. Buffon, autorul celebrelor descripții naturale, de căteori se așeza la masa de scris era elegant îmbrăcat, încins cu sabia și împodobit cu manșete de dantelă. E drept, că aşa era moda pe atunci. Mezeray scria numai la lumina torțelor, chiar și ziua, cu perdelele lăsate. Abatele Casté își închipuia cele mai bune povești stând în vîrful patului, jucând cărti singur. În felul acesta era sigur că va câștiga totdeauna.

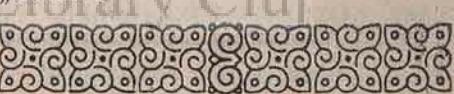
*

Dreptul de a ucide. — La Paris s'a judecat luna trecută un proces de omor, care a răspândit multă empatie și a deslăunit nenumărate discuții. O fânără poloneză și-a ucis logodnicul, bolnav de o boală incurabilă, ca să cruce acestuia durerile grozave în cări se sbătea. Curtea cu juri din capitala Franței a achitat pe nefericita ucigașă, care a istorisit în mijlocul compătimirei generale, cum victimă o rugase, cu lacrimile în ochi, să-i curme chinurile. Această sentință a fost primită, cum era de așteptat, în mai multe chipuri. Știința modernă a pus de mult problema, dacă medicul are dreptul să sfărșească mai degrabă viața bolnavului, când nu mai e nicio naștere pentru salvarea acestuia, și când suferințele lui sunt într-adevăr de prisos. Răspunsul, până astăzi, a fost, în majoritatea cazurilor: *nu*. Nimeni n'are dreptul să ridice viața altuia. „Să nu ucizi!“ zice porunca a șasea. Omorul nu e scuzabil, zice legea, decât în legitimă apărare. Achitarea tinerei poloneze, care și-a ucis logodnicul a fost primită cu aprobări generale, căci ea dăduse dovadă, mai naivă, de o abnegație eroică, oferindu-și sângele pentru a obține vindecarea bolnavului. Totuș, nu se poate trage de aici o regulă generală. Gândită la căte abuzuri sunt cu putință, și ce argument lesnicios ar fi ace-

sta — „Suferea prea mult, eram dator să i dă stricină!“ Să zicem de pildă, că pe soacra dumneavoastră o doare măseaua. — „Ah, îmi vine să mă arunc pe fereastră!“ zice ea. Acestea n'ar fi un motiv, zicem noi, ca dumneavoastră să-i faceți vânt în stradă, dela etajul al doilea...

*

Jocul de domino. — Puțini cunosc originea exactă a jocului numit domino. Jocul a fost născotit de doi călugări din mănăstirea de pe muntele Cassin, întemeiată în anul 529 de sfântul Benedict, unde s'a retras și Carlomanul, fratele lui Pepin cel scurt. Acest joc permitea drept credincioșilor să se distreze fără să calce regulele tacerei, căci căștagorul se mulțumea să murmură adversarului său primul verset al rugăciunei de seară, care începe cu aceste cuvinte: *Dixit Dominus domino meo*. Cu vremea, jucătorii simplifică fară multe scrupula formula liturgică, păstrând un singur cuvânt: *domino*, și aşa fură botezate pietrele lungi sau pătrate, însemnate cu puncte diferite, și aşa rămasă și expresia pe care cel triumfător o pronunță la sfârșitul partiei, ca să arate că a câștigat: „*domino*“!

CETITI

DOUĂ IUBIRI

POEZIE LIRICE

DE
RADU MÂRGEAN

SE CAPĂTĂ

la Administrația revistei „Cosinzeana“

PREȚUL 10 LEI

SCRISORI DELA REDACTIE

S. I. Apreciem sentimentele Dv. frumoase din poezia închinată „vechilor studenți naționaliști cari azi ne condamnă mișcarea“ dar pentru greșelile ei de tehnică nu o putem publica.

Nenoroc. Nu merge; expresii banale, versuri forțate, repetări inutile.

A. T. C. „Cântarea mea“ va apărea ocazional.

V. U. Revista „Cosinzeana“, nu poate da adăpost sentimentelor Dv., de altfel foarte legitime și juste. Vă rugăm deci a incerca în altă parte.

T. P. P. „Vino Puică“, nu merge.

Ioan Iliaș. Am primit 160 Lei. Abonamentul pe anul 1924 este achitat.

Hortenzia Todea. Am primit banii.

Nicolae Galiș preot. Am primit banii și Nrii. din Decembrie vi i-am trimis.

I. Rusu Tibreanu. Pe anul 1925 sunteți în rând.

E. M. Critică adăverată: La coș.

Vera Ursinevici. Pentru informații asupra chestiunii evreiesci cereți revista „România Intregită“ din Cluj sau „Apărarea Națională“ din București. Cu Lumea și Tara a fost o greșală care s'a reparat.

Ioan Onescu. Am primit banii.

Vincentiu Tolan. Am primit banii cu mulțumire.

Aurelia Bologa. 100 Lei ce ați trimis este pe anul acesta și nu pe anul trecut.

Văd. Amalia Florian. Am primit banii cu mulțumita.

Casina Română Turda. Am primit banii.

Rev. P. Leon Man. Am primit 1000 de lei, pe care i-am contat astfel: Abonament pe 1924 Lei 240, - pe 1925 lei 300 - iar restul în contul anului 1926 și 1927.

PUBLICAȚII NOIU

— Editura „Cartea Românească“ —

I. A. Bassarabescu: Pe drezină și alte nuvele, 3 lei.

I. Nențescu: Tatâl nostru, 3 lei.

Anton Pan: Povestea Vorbei, 3 lei.

M. Eminescu: Luceafărul, Călin, 3 lei.

D. Fabrice: Datoria Onoarei, roman, 5 lei.

S. Pavelescu: Trombe și Cicloane, 5 lei.

T. A. Bădărău: Vermil de mătase, 3 lei.

Maria col. Gr. Dobrescu: Bucătăria Sătencei, 3 lei.

M. E. Herovanu!: Nebuloasele gazoase, 3 lei.

I. Mureșanu: Județul Turda-Arieș, 3 lei.

I. Grigorescu: Români din Ungaria, 3 lei.

Dr. Ict. col. Anastasiu: Aeroplani, 3 lei,

I. G. Botez: Grâu, 4 lei.

D. I. Ștefănescu: Semințel de legume, 4 lei.

W. K. Knehtel: Molia Strugurilor, 4 lei.

ABONĂȚI

pt. săteni foaia poporala ilustrată

„LUMEA ȘI TARA“

Adresa: Cluj, Piața Cuza Vodă 16
Numere de probă gratuit!

Adresa destinatarului:**Revista „COSINZEANA“**

roagă pe abonații săi să-și achite abonamentul regulat, la începutul anului, deoarece numai aşa putem face față cheltuielilor de apariție, dacă cetitorii noștri ne plătesc regulat costul revistei. Este de dorit, ca abonamentul să se plătească anticipat pe un an întreg, sau măcar pe jumătate de an și nimenei să nu lase să i se adune restante, deoarece ele sunt cele mai urgente obstacole ale publicațiilor, neplăcute și pentru revistă și pentru abonați.

JMPRIMATE DE ORICE NATURĂ

FURNIZEAZĂ

PROMPT

ȘI IEFTIN

T
IPOGRAFIA

D^r. S. BORNEMISA

CLUJ

PIAȚA CUZA

VODĂ No. 16

COMENZI

VENITE PRIN POSTĂ SE EXECUTĂ CU PRECĂDERE !!

Se găsește pretutindeni!

Ursus extra deschisă și !

Bere specială
de Cluj

Hercules dublu malt brună

URSUS-CZELL fabrică de bere în CLUJ